

MOEDERS VAN ANDEREN

Mirthe van Doornik

moeders van
anderen

2018 Prometheus Amsterdam

Voor A en J. Lichtpuntjes.

© 2018 Mirthe van Doornik
Omslagontwerp en -illustratie Annabel Keijzer
Foto auteur Martijn Gijsbertsen
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 3171 5

'It's a wonderful life if you can find it.'

– Nick Cave & the Bad Seeds,
'Wonderful Life'

1997 Kine

I

OMDAT WE KINDEREN ZIJN, denken mensen dat ze alles tegen ons mogen zeggen. Hoe het vroeger was, dat je niet op de rand van het perron moet staan, dat we best hun hond mogen aaien. Maar dat we met een vreemde mee naar huis moeten, dat hebben we niet eerder gehoord.

De vrouw is een beetje scheef op ons af komen lopen, alsof ze eerst tien rondjes heeft gedraaid en toen ons in haar vizier kreeg.

‘Wat een mooie vlechtjes heb jij,’ zegt ze als ze voor mij staat. ‘Waar gaan jullie naartoe?’ De dikke glazen in haar enorme bril vergroten haar ogen tot die van een spookdier. Ik kijk naar haar handen. Spookdieren hebben lange vingers, een beetje zoals ET, met kussentjes aan de toppen, maar de vingertoppen van de vrouw laten zich niet zien omdat ze een supermarkttas omklemmen.

‘Jullie moeten met mij mee naar huis komen,’ zegt de vrouw als de metro de tunnel uit dendert. ‘Vier haltes, dan zijn we er.’

Dit is niet goed, dat zie ik ook aan het gezicht van Nico. Gelukkig weet zij altijd wat we moeten doen. Met een licht knikje geeft ze mij het teken dat we elkaar ook geven als er controle komt. Ik weet wat ze bedoelt.

Nadat de mensen uit de metro zijn gestapt, gaat de vrouw ons voor.

‘Waarom gaan jullie niet zitten?’ zegt ze als we in de metro staan. ‘Kom, we gaan zitten.’ Ze spreekt een beetje langzaam, is ze dronken? Nico blijft naast de deur staan, bukt zich om haar veter vast te maken. Tijdrekken. Nog een keer geeft ze me het teken, voor de zekerheid. Ik knik, friemel aan mijn rugzak, kijk

naar het perron dat langzaam leger wordt. Drie metro's stoppen hier die buiten de stad allemaal een andere kant op buigen. De uitgestapte mensen zijn al bijna allemaal verdwenen, de paar mensen die overblijven hebben een andere bestemming.

De vrouw loopt op een paar lege stoelen af en neemt plaats bij het raam. Dan richt ze zich weer tot ons. 'Kom! Hier kunnen jullie zitten.'

De metro piept dat de deuren gaan sluiten, ik zet mijn voet tegen de deur als we naar buiten springen. 'Wat doen jullie nou?!' hoor ik de vrouw roepen. Ik ruik de tocht, die eeuwige lucht van ondergrondse metrostations. Mijn keel is droog, mijn benen voelen zwaar. We zien de metro in beweging komen, het spookdier bij ons vandaan sleuren. Zelfs nadat Nico mijn hand pakt kost het moeite mijn benen in beweging te krijgen.

De man achter het glas eet een broodje en kijkt voor zich uit. Pas als Nico harder tegen het raam klopt kijkt hij omlaag.

'Iemand probeert ons te ontvoeren,' zegt Nico. In het glas zitten gaatjes, zodat de man ons kan verstaan. Nico doet haar best om haar woorden door de gaatjes te persen. Ze staat op haar tenen en zegt: 'Een vrouw. Een vrouw met een grote bril.' De man kijkt ons lang aan. Hij heeft net een nieuwe hap genomen waar hij heel langzaam op kauwt. Als zijn mond weer leeg is, pakt hij een walkietalkie, wijst naar een bankje aan de overkant en gebaart dat we daarop moeten gaan zitten.

Boven is het fijner wachten dan beneden. Door de rode en blauwe tegels lijken de muren op een level in een computerspel. De gekleurde tegels lopen precies tot aan de trap. Alsof iemand dacht: goed, ik tegel tot hier, maar bij de roltrap stop ik, daar-beneden is het toch kansloos, daar kunnen zelfs gekleurde tegels niet tegenop. Op het perron wachten altijd mensen waar iets mis mee is. Jongens die je omverduwen, mannen die hun piemel door hun gulp steken en oude mensen die zeuren dat kinderen geen respect meer hebben. En op de plastic banken die niet ka-

pot kunnen ligt altijd iets. Cola, spuug, chips, soms een man die al zijn kleding over elkaar heeft aangetrokken.

Zeker vier metro's gaan voorbij voor er zich twee mannen melden. Ze hebben allebei een dikke buik, of een te krap pak. Een van de twee heeft een kaal hoofd. Hij lijkt op het topje van mijn wijsvinger als je er een gezichtje op tekent. Samen lopen we langs het hokje, van waarachter de toezichthouder zijn hand naar zijn collega's opsteekt, naar de roltrap waar we ons vaak vanaf laten glijden. Je moet de rubberen band pakken, je door het mechanisme de leuning op laten trekken, bij de knik van de afdaling je billen iets over de rand schuiven en dan loslaten. Nico zegt dat je alles mag gebruiken op de manier waarop je dat zelf fijn vindt, dus ook roltrappen, maar beneden staat altijd wel iemand om te zeggen dat het gevaarlijk is, dat een roltrap daar niet voor bedoeld is. Nico zegt dat ik niet hoef te luisteren naar oude mensen omdat die alles gevaarlijk vinden behalve de echt gevaarlijke dingen, zoals autorijden op je tachtigste en schuifelend de weg oversteken. Oude mensen weten niet dat ook stilstaan op een roltrap dodelijk kan zijn. Als je met je jas klem komt te zitten bijvoorbeeld. Het mechanisme trekt je dan gewoon mee, het maakt een roltrap niet uit of jij vastzit of niet. In Duitsland kwam een vrouw met haar lange jas klem te zitten en toen ze beneden omviel werden haar haren heel langzaam van haar hoofd getrokken. Sinds dat nieuwsbericht houdt mama op elke roltrap angstig haar rok omhoog en denk ik elke keer als ik op de roltrap sta aan het woord scalperen. Dat is veertig keer per maand. Ik weet niet hoe ik daar weer mee moet stoppen. Net zoals ik elke avond onder het afwassen aan de buurman denk omdat ik stond af te wassen toen hij kwam vertellen dat er bij hem was ingebroken. Hoelang is die inbraak inmiddels geleden? Een paar weken misschien? Ik ken hem alleen van gezicht, hij woont aan de andere kant, tussen de lift en een huis waar volgens mama een moeder met een ongelukkig jongetje is komen

wonen. Ik heb het jongetje nog nooit gezien, maar ik heb me wel al vaak afgevraagd waarom hij dan ongelukkig is, ik bedoel, wat is er zo erg dat iedereen moet weten dat hij ongelukkig is?

De buurman van het ongelukkige jongetje vertelde dat zijn televisie weg was en dat zelfs de afstandsbediening was meegenomen. Ik wist alles al, maar dat durfde ik niet te zeggen. Nog steeds durf ik dat niet, maar vanavond zal ik aan Nico vertellen hoe het precies is gegaan.

Op dezelfde plek als waar we door de vrouw werden aangesproken kijken we nu de zwarte tunnel in. Ik doe mijn ogen dicht. Ik denk aan de twee mannen die naast ons staan en hoe ze eruitzien. De ene is kaal, niets specifiek, de andere man heeft de nek van een gier. Geen lange nek, maar wel met zo'n knikje erin, waardoor zijn hoofd iets voor zijn lichaam uit lijkt te zweven. Eerst is er het geluid. Met je ogen dicht lijkt geluid altijd luider. Ik voel een hand op mijn schouder. De hand trekt me een stukje naar achter. Pas als ik de deuren hoor opengaan open ik mijn ogen. De mensen stappen uit, de hand op mijn schouder gaat met me mee naar binnen. In de metro heeft iemand met een dikke viltstift de wagon vol met piemels getekend. Piemels op het raam, piemels op het plafond, piemels op de stoel waar de gier gaat zitten.

De metro is zijn geld niet waard, wat dat betreft heeft mama gelijk. Mama betaalt alleen hoeveel ze zelf redelijk vindt. Ze weegt drie appels in de supermarkt en stopt er daarna nog drie appels bij. Uit de kledingbak naast onze flat haalt ze truien die anders naar Afrika worden gestuurd: een grote wollen trui waar Nico astmatisch van wordt, een lange gele trui waar ik nog tien jaar in kan groeien. Nico vindt dat mama de truien heeft gestolen, maar mama zegt dat niemand in Afrika op een trui zit te wachten, dat wij truien nodig hebben voor de winter en dat Afrika eten en water nodig heeft omdat het daar altijd zomer is.

Nico gaat bij het raam zitten, doet haar oordopjes in en kijkt naar het zwarte gat waarin de inhoud van de metro wordt weer-
spiegeld. Papa zegt dat het onbeschoft is om in een openbare
ruimte naar je eigen muziek te luisteren en mama zegt dat je
oren kapotgaan van een koptelefoon, maar Nico heeft de walk-
man bij elkaar gespaard om de wereld uit te zetten, om met
niemand te hoeven praten en door niemand te worden aange-
sproken. Als we samen reizen krijg ik ook een oordopje. Sinds
we muziek luisteren zijn de metroritten beter geworden. Ge-
luiden en gevaren verdwijnen, passagiers bewegen zich alsof ze
bij de muziek horen, zelfs de metro lijkt het ritme aan te nemen.
Tedeng tedeng, langs de woonboulevard, de McDonald's, de
voetbalvelden, huizen, stoplichten.

We hebben deze route precies één keer gefietst. Nico op haar
racefiets, ik op mijn kleinere rode fiets. Tussen de flats door de
wijk uit, in de schemer de trage heuvel op, langs de rivier waar
we de zon op zagen komen, voorbij het huis van papa, langs de
begraafplaats en de dure huizen, helemaal tot aan het park waar
we zomers bij mooi weer wel eens gymles hebben. Toen we op
school aankwamen gingen we op de rand van de zandbak zitten.
We hadden de Elfstedentocht uitgereden, zo uitgeput waren
we.

‘Het is te ver,’ besloot Nico en veegde het zweet van haar
voorhoofd.

Ik keek naar het schoolgebouw en telde de ramen tot ik bij
mijn klas aankwam. Het was te ver weg om te zien of er iemand
naar ons keek.

‘Zal ik je naar je klas brengen?’

Dat hoefde niet. Ik stond op, klopte het zand van mijn broek
en liep het grote gebouw in. Toen ik vanuit mijn klas naar bui-
ten keek zag ik Nico daar nog zitten, op de rand van de zandbak.
Haar blonde haren hingen vermoeid voor haar ogen, haar rug-
zak bungelde tussen haar voeten.

Wat wij later willen worden, willen de mannen weten. Een jongen met een wit petje blijft naar ons kijken. Hij staat bij de deur, zoals wij ook altijd staan, klaar om naar buiten te springen zodra er controle komt. Als controleurs ons toch tegenhouden zijn we onze strippenkaart kwijt. We graaien wanhopig in onze schooltassen en kijken zielig. Onze hond is overreden door een brommer, zijn rug was geknakt, als ik daaraan denk kan ik huilen. Als je huilt geloven mensen je sneller.

‘Je leert ons te liegen,’ heeft Nico tegen mama gezegd. ‘Je moet ons goede dingen leren.’ Maar mama zegt dat het geen liegen is, ze noemt het acteren.

‘Fietsenmaker?’ herhaalt de kale man mijn antwoord. Hij moet erom lachen. Zoiets heeft hij nog nooit gehoord. ‘Geen filmster? Geen dierenarts?’ Ik schud van nee. Fietsen repareren is denk ik iets wat ik zou kunnen. En je moet altijd doen wat je kunt. Net als Nico kijk ik naar buiten en hoop ik dat ze niets meer zullen vragen. Nico en ik zijn steeds minder gaan praten. Soms lijkt het net een spel wie van ons twee de minste woorden gebruikt om de dag door te komen. Sinds kort zit er een jongen bij mij in de klas die helemaal niets zegt. Tobias heet hij. Zijn moeder heeft aan de school uitgelegd dat Tobias niet meer wil praten en dat we het ook niet hoeven te proberen. Natuurlijk hebben we het wel geprobeerd. De jongens hebben hem op het schoolplein aan de boom vastgebonden en de bal vaak tegen hem aangeschopt, om te zien of hij kan schreeuwen, maar hij doet het echt niet meer. Sinds ik Tobias ken ben ik nog minder gaan praten. Hij ziet er altijd een beetje wit en moe uit, hoe meer ik in de klas naar hem kijk, naar hoe hij zijn boeken uit zijn tas haalt, naar hoe hij zich nergens mee bemoeit, hoe meer ik hem denk te begrijpen.

We staan stil, de jongen met het petje stapt uit. De metro piept, de deuren gaan sluiten.

Er zijn ook goede dagen. Dagen zonder controleurs, zonder oude mensen die ons aankijken alsof wij de hele wereld voor hen

hebben verpest, dagen waarop alles lukt en iedereen ons met rust laat. Het is dan alsof we onzichtbaar zijn, alsof we alleen elkaar kunnen zien. Ik probeer vaak te achterhalen wat we op die dagen anders doen dan op andere dagen.

De metro trekt op, sleept de reizigers verder. Onder onze gypen razen de kilometers voorbij, we rijden de tunnel uit, ik kan de muziek van Nico nu horen. *No time for losers / Cause we are the champions / Of the world.*

Bij elke halte wordt de spoeling dunner. Een jonge vrouw met een kinderwagen en twee tassen met luiers. Een vrouw met dezelfde haarkleur als haar poedel. Een jongen met een sigaret achter zijn oor. Een leeg blikje bier waar al twee keer tegen is geschopt. De mensen die meereizen naar het eindpunt zijn geen *kampioenen*. Zij hebben zich bij de plek neergelegd door er te wonen. Misschien denken ze dat er nog slechtere wijken zijn, zo is hun glas altijd halfvol. Lijdzaamheid noemt Nico dat soort optimisme. Ik weet niet wat ze daarmee bedoelt. Nico is veertien, drie jaar ouder dan ik, ze is groter, ze kan beter voetballen, ze kent meer moeilijke woorden. Ik zeg vaak dat ik er niet in geloof. Meestal werkt dat, ergens niet in geloven. Altruïsme, lingerie, lustrum, alle moeilijke woorden van Nico kaats ik terug door er niet in te geloven.

De kale van de twee mannen stoot me aan, wijst naar een rij opgestapelde boomstammen. ‘Kijk eens wat een grote tandenstokers.’ De gier grinnikt, zijn hoofd schudt zacht heen en weer. Hij wijst naar zijn been. ‘Weten jullie welke houtsoort ze gebruiken om een houten been te maken?’

De kale schudt met zijn hoofd. Hij weet het niet.

‘Kreupelhout!’ zegt de gier. Hij geeft mij een knipoog.

EEN SUPERMARKT, HUISHOUDARTIKELEN, EEN drogist die snoep en cd's verkoopt, een boekenwinkel en een zaak met vormloze kleding; dat is waar de mensen het in de buitenwijk mee moeten doen. We stoppen voor de boekenwinkel en kijken langs de torens met ansichtkaarten naar binnen. Tot een week geleden gingen we hier na school naar binnen om stripboeken te lezen. Mijn lievelingsstrip heet Pol. Het gaat over een beer die samen met een schildpad, een pelikaan en een pinguïn in een boot de wereld over reist. Nico vindt het kinderachtig, maar toch had ze voor mijn verjaardag een stripboek gekocht.

De verkoopster van de winkel vult achter de toonbank de pakjes sigaretten aan. Ze heeft kort grijs haar en een grote, gebreide trui die ze denk ik zelfs in Afrika niet willen hebben.

Dat dit een boekenwinkel is en geen bibliotheek, dat zei ze vorige week voordat ze ons naar buiten duwde. Alsof ze ons vreselijk vindt stinken, zo blijft ze sindsdien met haar handen wapperen zodra ze ons ziet.

'Stom wijf,' mompelt Nico. Ze trekt haar rugzak omhoog en loopt verder. Ik maak dezelfde beweging als mijn zus en loop haar langs de etalage achterna. Stripboeken, tijdschriften, sigaretten, agenda's, balpennen; het is niet eens een echte boekwinkel.

Op de bankjes voorbij de boekenwinkel zitten oude mensen, bij de snackbar aan de ingang hangen jongeren. De jongeren roepen altijd lelijke dingen naar oude mensen, maar de oude mensen laten zich niet verjagen.

Mijn zus trekt de col van haar grote wollen trui omhoog. Ik kijk naar mijn gympen als we langs de jongens lopen. We heb-

ben geluk, de hangjongeren bekijken een scooter, wij zijn onzichtbaar.

Het regende toen we vanmorgen naar school vertrokken, maar nu schijnt de zon alsof het hele begin van de dag op een misverstand berustte. De ochtenden zijn fris; alles komt op gang, nog niets is verpest. Mama is nog klein en zacht, soms zegt ze sorry over de vorige dag, geeft ze ons een gulden mee om in de schoolpauze een roze koek te kopen. Maar in de middagen is alles anders. Als we thuiskomen is het alsof iemand de flat door elkaar heeft geschud in de tijd dat wij weg waren. Mama is koud, soms heeft ze iets stoms gedaan.

Voor ik het portiek instap kijk ik naar haar naam. *Eleonora*. Het staat op het naambordje tussen alle andere namen in de flat. Eerst heette ze gewoon nog Nora.

‘Vanaf nu heet ik Eleonora,’ had ze op een ochtend gezegd. ‘En zo wil ik ook graag genoemd worden.’

Eleonora is een naam die volgens haar beter bij haar zigeunerbloed past. Ze vertelde over haar opa die een schiettent had en over haar vader en oma die in een houten woonwagen woonden. We kenden dat verhaal al. We kennen alle verhalen al, er komen nooit nieuwe verhalen bij.

Ik pulk aan mijn jas en kijk naar de verdiepingen die we passeren. Op de liftdeuren kleven groene rochels van de nieuwe buurjongens. Alles wat die jongens passeren wordt bespuugd. Toen ze laatst met ons in de lift stonden keken ze eerst naar mij, daarna naar Nico. De lift gleed zonder onderbreking naar beneden, een eeuwigheid waarin niemand iets zei en niemand bewoog. Ik zag de haat in de ogen van Nico, de felle vlammen waarmee ze de wereld soms beschiet. De jongens zagen het ook, toen we de bodem hadden bereikt, spuugden ze op de grond en liepen voor ons uit de lift uit. We keken ze nog even na. De kleinste gooide een leeg blikje in de struiken en liet een harde boer, de oudste gaf hem een schop.

De lange galerijen naar de voordeuren zijn grijs van het stof. Zoals luxaflex vies wordt, zo is de flat ook vies geworden. Vanaf de elfde verdieping, boven de parkeerplaats, kijken we naar beneden. Altijd. Naar de kleine geparkeerde auto's, naar het groen dat de hoge flats in de buitenwijk omringt, naar de weg waar we papa of tante Ellis over zien rijden als ze ons komen halen.

De twee kleine sleutels zijn van mijn fiets, de zilveren sleutel is van papa's huis, de groene sleutel van de flat. Als we binnenkomen klinkt er zigeunermuziek. In geluid zit altijd een voorspelling. Ik kan mijn ogen dichtdoen en door de muziek toch al weten dat mama al wijn heeft gedronken. Soms kloppen de burens op de muren om het volume omlaag te krijgen, aanbellen durven ze niet.

Mama zit met haar blote voeten in de rookstoel, haar ogen zijn gesloten, haar hoofd swingt mee op de muziek. De poes ligt aan haar voeten. Nico kijkt naar de halflege fles wijn die naast de stoel staat. De schade opmeten, dat is het eerste wat moet gebeuren als we thuiskomen. Afgelopen lente miste mama de natuur en stonden wij na school opeens in een woonkamer vol takken en bladeren. De hele middag hebben we op een boomstronk televisie zitten kijken. Mama had te veel wijn gedronken om ons te kunnen uitleggen hoe ze die boom had binnengekregen. Het mysterie van Stonehenge, noemde Nico de nieuwe bank.

Pas toen mama er zelf achter kwam hoe pijnlijk het was om op Stonehenge te zitten, wilde ze ervanaf. We moesten haar allebei helpen om de boomstronk van het balkon te gooien. De maanden erna – tot mama een bank bij het grofvuil zag staan – zaten Nico en ik op de grond. De nieuwe bank is een bloemstoffen driezitsbank die het gat tussen de tafel en de rookstoel mooi opvult. De rookstoel staat in het midden van het oosters tapijt. Aan de muur, achter de stoel, hangt een schilderij met dansende zigeunerkinderen. Over het schilderij zegt mama: 'Het is gesig-

neerd door een kunstenaar en veel geld waard, als we echt niets meer hebben zullen de zigeuners ons redden.'

De ogen van mama zijn nog steeds gesloten, haar hele lichaam deint nu mee op het ritme van de gitaren.

Ik kijk naar het schilderij, de zigeuner kinderen wapperen met hun rok en stampen met hun voeten. Ze doen uitbundig als je naar ze kijkt, maar ik weet dat ze weer gaan zitten zodra ik me omdraai. Zoals die zigeuners leven – met kampvuren, schapenvellen, gitaren en zanderige paden – zo wil mama ook leven.

'Iemand wilde ons ontvoeren,' zeg ik. 'Een vrouw met een grote bril. Ze kon niet goed recht lopen.' Ik durf haar bijna niet aan te kijken, in plaats daarvan kijk ik naar het zwarte topje van mijn wijsvinger. 'Niet met je vinger door het stof,' zegt mama altijd als we over de galerij van de flat lopen. Ze vindt het smerig, maar wij trekken lange lijnen, tot onze vingertoppen gitzwart zijn, het maakt ons niet uit, binnen in ons huis is het ook smerig. Een bedorven lucht stijgt op uit het putje in de badkamer, de keuken heeft geen afzuiging waardoor alles onder een laagje vet zit. Op het vet ligt stof en op het stof liggen vliegen en kruimels.

'We zijn uit de metro gesprongen,' zeg ik zonder mijn blik van mijn vinger af te halen. 'Nico is toen naar het hokje gegaan om hulp te halen. Twee mannen van de metro hebben ons thuisgebracht.'

Voorzichtig kijk ik naar de rookstoel waar ze waarschijnlijk al heel lang in zit, misschien de hele middag al.

'De metro is zijn geld niet waard,' zegt mama. Met haar wijsvinger schraapt ze een bakje yoghurt leeg. 'Dit is precies de reden waarom ik er niet voor betaal.' Ze zet het lege bakje op de grond waar het zeil in grote plakken over elkaar ligt. Mama heeft niemand kunnen vinden die het mooi voor ons kon leggen, nu ligt het zoals plakken kaas op een broodje. Het zeil heeft ook precies de kleur van kaas.

'Je kunt de metro niet de schuld geven,' zegt Nico. Ze haalt

haar boeken uit haar tas en laat ze met een harde plof op de tafel vallen. ‘Als niemand voor de metro betaalt, is er ook geen geld om de metro veiliger te maken.’

‘Dan weet ik het ook niet meer,’ zegt mama. Ze hijst de poes, die zich gulzig op het bakje yoghurt heeft gestort, bij zich op schoot en houdt haar troostend tegen zich aan. ‘Ik heb het geld ook niet om voor de metro te betalen, anders zou ik jullie wel uit school ophalen zoals andere moeders dat doen. Denk je niet dat ik graag zo’n moeder zou willen zijn?’

Nico legt haar huiswerk weg en zet de televisie aan, mama strekt haar armen naar me uit. ‘Kom eens bij mij op schoot zitten?’

Ik schud van nee en loop naar de keuken. Ik wil hier niet zijn. Niemand wil hier zijn. Zelfs mama niet. Ze wacht op een man met een auto, het maakt haar niet uit wat voor auto, als er maar een trekhaak aanzit, zo zegt ze het vaak tegen ons. We hebben geen caravan, we hebben niet eens een tent. Wat ze aan de trekhaak wil hangen weten we niet, maar we stellen geen vragen, ook niet de vraag hoe die man haar moet vinden als ze de hele dag in die stoel zit.

De shade lijkt mee te vallen. Er is een halve fles wijn leeggedronken, maar er zijn ook boodschappen gedaan. In de keukenkast ligt een nieuw brood, daarnaast een pot chocoladepasta. Op het aanrecht liggen bananen en een reep chocola.

‘Mag ik chocola?’ roep ik boven de muziek uit.

‘Niet zo gillen,’ roept mama terug.

‘Ik gil niet. Mag ik chocola?’

‘Je mag de chocola, maar je moet niet zo gillen.’

Met de reep loop ik terug naar de kamer. Achter de ramen begint het te schemeren. Je moet tussen twee andere flats door kijken om het uitzicht te kunnen zien.

‘Ga jij ons eens rijk krassen,’ zegt mama. Op de vensterbank, tussen de handen van het goudkleurig Boeddhabeeld zit een sta-

peltje krasloten. Als mama loten koopt klemt ze die altijd tussen de handen van het beeld. Maar de Boeddhabeelden zijn ons niet goed gezind, hoeveel loten mama ook in het winkelcentrum beneden koopt en in de handen van die boeddha's stopt, we winnen nooit iets. Bijna nooit. Een keer heeft mama tweehonderd gulden gekrast. Op het bankje in het winkelcentrum, daar waar de oude mensen zitten, kraste mama het winnende lot open met een haarspeldje en begon te juichen.

'Jij dacht zeker dat ik nooit iets zou winnen,' zei ze toen de vrouw uit de boekenwinkel zuchtend de kassa voor haar opende. 'Jij dacht: die vrouw komt hier elke dag een lot kopen, maar die wint nooit wat.'

'Ik dacht niets, mevrouw,' zei de boekenverkoopster. 'Helemaal niets.'

Mama prikte het speldje weer terug in haar krullen en zei: 'Ik zal jou wat vertellen: vanavond als jij achter je zure boontjes zit, zitten wij heerlijk bij de Chinees.'

En zo ging het. We aten die avond bij de Chinees in de stad en reden met een taxi weer terug. Toen was het geld op.

We hebben oude gympen uit een goedkope supermarkt, jassen met smerige mouwen. Ik moet geld meenemen voor het schoolreisje naar Limburg, Nico mag pas weer in de wiskundesles komen als ze een rekenmachine meeneemt. Maar we gingen naar de Chinees, we aten gebakken bananen en dronken Sprite.

Ik pak de loten uit de handen van de boeddha en schuif bij Nico aan tafel.

'Heb je een schaar?'

Nico bladert door haar boek en schudt haar hoofd.

Ik wijs naar haar etui. 'Ook niet daarin?'

'Jezus Kine, je ziet toch dat ik bezig ben.'

'Geen ruzie,' zegt mama. 'Ik wil vandaag geen ruzie.'

'Heb je dan een munt voor mij? Een gulden of zo?'

Mama opent haar ogen om een slok van haar wijn te nemen.

‘In de keukenla ligt mijn portemonnee, pak daar maar iets uit,’ ze bukt zich om de poes te aaien die voor haar voeten is gaan liggen, het glas in haar hand buigt gevaarlijk mee naar voren. Ik loop naar de keuken en open de lade. De nieuwe maand is net begonnen, er zit een pakket geld in haar portemonnee. Een hele uitkering in één keer opgenomen. Het geld in huis verstoppen vindt ze veiliger, op de bank heeft ze er geen zicht op.

‘Luister eens,’ zegt mama als ik weer aan de tafel schuif. Haar stem klinkt onvast, met haar vrije hand veegt ze over de gemorste wijn op haar broek. ‘Tante Ellis komt jullie morgen ophalen om iets leuks te gaan doen.’

Verbaasd kijk ik naar Nico. ‘Moeten wij niet naar school?’

‘Ik heb een proefwerk Duits,’ zegt Nico. Ze bladert bozig door haar huiswerk.

Nico voelde zich heel lang duizelig en slap. Niemand wist precies wat ze had, Nico wist het zelf ook niet, maar van mama mocht ze niet naar school. Om zich niet te vervelen deed ze mee aan een wedstrijd van het postkantoor. Door de mooiste kijkdoos te maken kon ze een reis naar Disneyland Parijs winnen. Edelstenen, stukjes postkaarten, stukjes stof, alles wat ze ooit zorgvuldig had verzameld verdween in het kunstwerk. Er zat zelfs een lampje in met een heel klein batterijtje. Elke dag als ik thuiskwam deed ik het kleine lampje aan en keek ik in de doos en elke keer was er weer iets bijgekomen. Het was prachtig. Ik moest bijna huilen toen we de doos uiteindelijk met mama naar het postkantoor brachten.

Alsof we belangrijke zaken gingen doen, zo liepen we tegen de wind in de flat voorbij om rechts af te slaan naar het winkelcentrum. Allebei liepen we naast mama. Nico hield de doos, die ze in een plastic zak van de supermarkt had gewikkeld, onder haar arm. Mama hield de tas met daarin haar pinpas dicht tegen zich aan. Nadat ze haar maandelijks gepinde geld zo onopvallend mogelijk in haar tas had gemoffeld liepen we het postkantoor binnen.

We trokken een nummer, mama pakte de doos onder de arm van Nico vandaan, met veel bombarie trok ze de boodschappen-tas eraf. ‘Kijkt u maar eens even,’ zei ze tegen iedereen die in het postkantoor binnenliep. ‘Kijk maar eens goed.’

Als een lakeitje met iets kostbaars op een kussentje liep ze langs mensen die net als wij stonden te wachten tot het nummer van hun briefje op de display verscheen.

‘Hebt u ooit zoiets moois gezien?’ De mensen schudden met hun hoofd. Zoiets moois hadden de mensen nog niet gezien.

Mama keek naar Nico en knipoogde. Toen wees ze naar mij. ‘Gemaakt door mijn jongste dochter.’

De mensen keken omlaag.

Ik voelde me warm en misselijk worden.

‘Wat knap,’ zei een mannetje dat naast me stond. ‘Daar heb je vast lang aan gewerkt.’

Een leugen om bestwil, noemde mama het toen we weer terugliepen. Om onze kansen te vergroten. Maar Nico zei niets meer, niet op de terugweg, niet in de week erna, precies zoals Tobias. De volgende dag ging ze weer naar school, waar ze nu hard haar best doet om de rest van de klas weer in te halen.

‘Tante Ellis wil met jullie naar Amsterdam, dat moet je onder schooltijd doen, anders is het veel te druk. Als jullie niets tegen papa zeggen, dan meld ik jullie ziek.’

Mama negeert het vuur van Nico en schenkt haar glas weer vol.

‘Ik vraag me vaak af waarom jullie überhaupt naar school moeten.’ Ze steekt haar hand met het glas de lucht in alsof ze ergens een toast op uitbrengt. ‘De beste school is het leven zelf.’

‘Wil je chocola, Nico?’ Ik breek het stuk in tweeën en leg de helft naast haar schrift.

Mama zet de wijn weer neer en strekt haar armen naar me uit. ‘Ah toe, kom nou even knuffelen.’

Ik heb alle vakjes open gekrast en blaas de kruimels van de tafel. We hebben vijf gulden gewonnen. Ik klim op haar schoot. Ik wil dat ze blij is.

‘Ik ben naar het postkantoor geweest vandaag,’ zegt mama.

Elke dag gaat ze naar het postkantoor. Ze inspecteert daar alle kijkdozen op de balie, om ze één voor één af te kraken. De kijkdoos van Nico laat ze aan alle klanten zien, zodat ook zij kunnen benadrukken wat een mooi kunstwerk het is.

‘Onze kijkdoos is nog steeds de mooiste.’

Ik ruik de drank als ze praat. ‘Het is niet onze kijkdoos,’ zeg ik. ‘Het is de kijkdoos van Nico.’

‘Niet zo bijdehand doen, Kine, je weet best wat ik bedoel. Je wilt toch graag naar Parijs?’